

ДЛС „Арамлиец“ – земя на хората с грижа за дивеча

Запътили сме се към Държавното ловно стопанство „Арамлиец“, което е териториално поделение на ЮЗДП – Благоевград. Ловната му площ е 13810.3 ха и включва всички гори, земи и водни площи, отговарящи на изискванията на чл. 6 от ЗЛОД. Горските територии са 10 919.8 ха, от които 10 335.6 ха са залесени, а земеделските възлизат на 2890.5 хектара. Стопанството, известно със засиленото присъствие на дивата свиня и елена лопатар, е част от Ихтиманска Средна гора, като обхваща склоновете на планината от язовир „Огняново“ на запад до река Тополница на изток. Намира се на около 3 км южно от с. Огняново, община гр. Елин Пелин. Сред „владенията“ му е връх

Арамлиец (1195 м н.в.), на който то е наименувано. В ранното утро се срещаме с директора на Стопанството инж. Димитър Павлов и екипа му от добри специалисти и грижовни стопани на дивеча. От инж. Павлов научаваме, че главната цел в работата на Стопанството в обозримото бъдеще е да се разгърне още по-мощно дейността по отглеждане и впоследствие разселване на елени лопатари в природата. Замисълът за тази необходима инициатива е подкрепен от ЮЗДП – Благоевград, и идеята се развива. Екипът на ДЛС „Арамлиец“ от 27 млади специалисти работи неуморно в тази насока и вече има 2 години, откакто каузата по връщането на елена лопатар в дивата природа е в действие.

В това кътче от Западна България, недалеч от София и на част от територията на област София и област Пазарджик, преобладават горските масиви за сметка на обработваемите площи. В ниските части от територията на Стопанството дървесните видове са предимно бук, зимен дъб, благун, цер, габър, явор, келяв габър, трепетлика, които „съжителстват“ с белия, черния бор и смърча. В районите с по-голяма надморска височина основните дървесни видове са бук, габър и трепетлика, бял бор, смърч и зелена дугласка. Преди години са създадени култури от червен дъб, от бял и черен бор, в състава на които участват сребролистна липа, бреза, дугласка, както и автохтонната растителност. Залесени са и площи с акация. От голямо значение за дивеча – споделят от Стопанството, е наличието на дъб и меки широколистни видове, особено на ивата и трепетликата.

В ДЛС „Арамлиец“ климатът и подходящите местообитания позволяват воденето на целенасочена и до голяма степен ефективна ловностопанска дейност. С част от нея ни предстоеше да се запознаем, когато приближихме простирщата се сред гората ограда за дивите свине. Тя чертае границите на една от базите за интензивно стопанисване на дивеча – „Церова могила“, (която са общо 3 в Стопанството заедно със „Сакарала“ и „Чаршията“). Ба-

Част от колектива на Стопанството. На първия ред (от ляво надясно): инж. Александър Стойчев – зам.-директор, инж. Димитър Павлов – директор, инж. Георги Риджаков – зам.-директор, Румяна Найденова-Анева – главен счетоводител

зата е в непосредствена близост до седалището на Стопанството и е с площ 86.2 ха и дължина на оградната мрежа 4060 метра. Там е поставено началото на интензивното стопанисване на дивата свиня в ДЛС „Арамлиец“ чрез полусвободно развъждане. Изградена е и ферма за интензивно възпроизводство (майчин двор) за обслужване на дейността на заградените площи за дива свиня. Останалите оградени територии в Стопанството служат за аклиматизация на елена лопатар и муфлона и за интензивно стопанисване на благородния елен.

Край БИСД „Церова могила“ издигащото се чакало е тук още от времето на социализма и инж. Павлов споделя, че освен база за стопанисване районът представлява и интензивно ловище за диви свине. Най-често в ДЛС „Арамлиец“ идват да ловуват българи. Практикува се индивидуален и групов лов и редовно се изпълва планът за добив на дивечово месо (средногодишният отстрел на диви свине е около 70 броя, като 6 са златните, 6 – сребърните, и 10 – бронзовите медали от трофейните глиги за последните 10 години). Подхранването е целогодишно, извършва се и редовна зоопрофилактика на дивеча. Докато инж. Георги Риджаков – един от заместник-директорите на Стопанството, и Ангел Димитров – ловен водач, посипват ронената царевица от чувалите, а дивите свине плахо пристъпват към храната, директорът разказва за ловоустройствените планове на ДЛС „Арамлиец“. Първият ловоустройствен проект (заповед № 3536 от 08.08.1975 г.

на тогавашното Министерство на горите и опазване на природната среда разпорежда едродивечовият ловен развъдник на ГС – гр. Елин Пелин, около връх Арамлиец да се обособи като Представително ловно стопанство „Арамлиец“), е направен през 1976 година. В него е представено ловностопанското деление, подробно са описани видовете дивеч и тяхното разпространение, определени са и бонитетите на основните видове дивеч. Посочени са перспективите за развитие на ловното стопанство – организиране на охраната, подобряване на естествената фуражна база, изграждане на биотехнически съоръжения и планиране на отстрела. През 1992 – 1993 г. се изготвя и вторият ловоустройствен проект. В резултат на обществено-икономическите промени в страната и реорганизациите в системата на горите след 1999 г. ловностопанската дейност е сведена до минимум. Не се поддържат съществуващите биотехнически съоръжения и не се строят нови. Чувствително намалява обемът на специализираната фуражна база поради липса на техника и възстановяване на собствеността върху земеделските земи, като в определени периоди тя не се и поддържа. Днес обаче Стопанството разполага с добра материална база – не само майчин двор за дивите свине, но и карантинен двор за лопатарите, складова база, сеновал, сеновал-хранилки, кошове за концентриран фураж и други.

В последните няколко години африканската чума по свинете не подминава и тукашните райони.

Директорът на ДЛС „Арамлиец“
инж. Димитър Павлов

Първите съмнения за болестта се появяват при намирането на трупа на малко диво прасе в територията на „Арамлиец“. Пробата от него излиза положителна, такива се оказват още проби, взети от открити из деретата трупове. Равносметката – около 30 % от популацията на дивите свине в района погива заради болестта, а оцелелите животни мигрират другаде, за да се спасят. Борбата с вируса е нелека и продължителна, но към днешната дата екипът на Стопанството заявява, че дивата свиня се завръща отново на неговата територия и запасът се увеличава. Една от мерките за подпомагане на растежа му е умишленото повишаване на цената за отстрел на диви свине-майки, за да не им се посяга и те да могат да създадат потомство.

Положителната тенденция в прираста на елена лопатар също е

Ловният дом в непосредствена близост до административната сграда на ДЛС „Арамлиец“

Трапезарията в ловния дом – място за изживяване на паметните моменти от лова

Подхранването на дивите свине е неотложен ангажимент и инж. Риджаков посипва ронената царевица

повод за гордост. Числеността му се е увеличила в резултат от саморазселването на вида от база „Сакарала“ и разселването му от работещите в Стопанството. Видът е най-удобен за отглеждане в базите за интензивно стопанисване, развъждането му е най-доходоносно и от всички видове дивеч той нанася най-малко щети върху горската растителност.

Докато пътуваме към „Сакарала“ в близост до язовир „Огняново“, се разминаваме с предпазливите лопатари, но слушаме за обособяването на базата като интензивно ловище за подборен и трофеен отстрел за този вид и за муфлона, за трофейните заложби на лопатарите на средно ниво. Научаваме, че за изминалото десетилетие са добити 2 златни, 4 сребърни и 2 бронзови медала за трофеи от лопатари

на територията на Стопанството, а средногодишният отстрел е около 20 животни от вида. И в „Сакарала“ край разположените хранилки за едрия дивеч изграденото с труда на служителите на Стопанството чакало е безмълвен свидетел на движението и навиците на лопатарите и муфлоните.

Скромен е запасът на муфлона – около 30 индивида, а средногодишният му отстрел е десетина животни. През 2018 г. 16 муфлона от „Сакарала“ са уловени за разселване в ДЛС „Витошко – Студена“. Няма особен интерес към ловуването на вида, цената за отстрел е висока предвид скъпо струващото му отглеждане и ресурса, който то изисква. Затова е намалено количеството на муфлоните, които освен на царевицата налитат много и на кората на дърветата. За 10 го-

дини ДЛС „Арамлиец“ е получило 1 златен, 3 сребърни и 2 бронзови медала за трофеи от муфлони.

Колкото до благородния елен, медалът е само един – сребърен. Отстрелът на благородни елени е по-скоро инцидентен, защото запасът е спаднал над 2 пъти в сравнение с началото на десетилетието. Причините се коренят в миграцията на вида към съседните на „Арамлиец“ ловностопански райони, както и в непрестанното браконьерство.

Запасът на сърната е сравнително постоянен през изминалото десетилетие. Два златни, 3 сребърни и 6 бронзови медала са донесли трофеите от сърндаци за последните 10 години. Средногодишният отстрел е 12 животни от вида. По изровения черен път към връх Арамлиец две сърни като че доказват данните за честото присъствие на вида на територията на Стопанството – спускат се от защитените по „Натура 2000“ територии вляво от нас и се изгубват сред гъстия масив вдясно.

В подножието на върха ни чакат дивечови ниви с разположени електронни хранилки за благородните елени и дивите свине, зареждани със слама и ронена царевица. Наесен дивечовите ниви се засяват с пшеница, а напролет – с овес, общо са 200 дка, пръснати по територията на Стопанството. В обхвата му има една защитена местност за опазване на характерния ѝ ландшафт – „Арамлиец“. В тази територия е въведена забрана за провеж-

БИСД „Сакарала“ и построеното с термопанели чакало от служителите в Стопанството. Хранилките се зареждат редовно със слама за лопатарите и муфлоните

дането на сечи (освен санитарни и ландшафтни за подобряване на санитарното състояние и защитно-украшното значение на горите) и пашата на добитък, както и разкриването на кариери, къртенето на камъни, изхвърлянето на сгурия и други промишлени отпадъци, на действия, които загрозяват или нарушават природната обстановка около обекта. Едни от най-добре запазените букови гори в страната са славата на защитената местност „Арамлиец“ и към тях можем само да отправим любопитен поглед или да насочим фотографския обектив. В защитената местност влизат 2 защитени зони за опазване на местообитанията на дивата флора и фауна – „Етрополе – Байлово“ – BG0001043, и „Средна гора“ – BG0001389.

Не само буквите гори обаче са останали непокътнати. Още от създаването на Стопанството до днес площта му запазва териториалното си деление на два горскостопански участъка – „Голема Раковица“ (с обща площ 4975.8 ха) и „Вакарел“ (с обща площ 5575.5 ха). С времето и в зависимост от характера на природните условия, моментното състояние на дървостойите и целта на стопанисване на горите са били планирани лесовъдски мероприятия за постигане на заложените планове. В масивите със специално предназначение ползването на дървесина е второстепенна цел, а приоритет са техните специални функции. Затова мероприятията там са за разширяването и засилването им. Където са изведени отгледни сечи, са постигнати добри резултати за подобряването на състава и качеството на дървостойите. За последните 10 години са извършени залесявания с иглолистни (черен бор на 5.6 ха) и широколистни (зимен дъб на 2.1 ха) видове върху обща площ от 7.7 ха при предвидени по ГСП 3.9 хектара. Практиката показва, че естественото възобновяване в семенните зрели букови насаждения е слабо. В зрелите издънкови гори за превръщане възобновяването е добро и последните няколко години са семеносни за тях. Затруднено е възобновяването в гори с наличие на подлес и храсти, затова изсичането им подпомага в значителна степен появата на надежден подраст. С някои възобновителни сечи е проведено отглеждане на подрас-

та с цел подпомагане на естественото възобновяване на насажденията на площ от 114.5 хектара.

Редовно поддържана практика в ДЛС „Арамлиец“ е осигуряването на дърва за огрев (над 1500 кубика) на местното население.

С връщането ни обратно от района на връх Арамлиец и снижаването на надморската височина сред гористите склонове проличават оголени площи. Те са отлични местообитания за дребния дивеч, но един неоспорим факт озадачава екипа на Стопанството – фазанът не се задържа в тях. В миналото в ДЛС „Арамлиец“ се е намирала най-голямата фазанария на Балканите с отглеждани годишно над 70 000 фазана. Днес тук има подходящи условия за процъфтяване на популацията на тази птица, но въпреки разселените през 2013 и 2014 г. 2757 фазана заплахата от изчезване на вида в границите на Стопанството е все още осезаема. Яребицата компенсирала донякъде негативната тенденция – тя възстановява числеността си благодарение на разселените за 10 години 1004 яребици, но повечето ята мигрират и предпочитат ниските полски райони. Затова често те могат да се забележат в землищата на селата Равно поле, Мусачево и други. Разнородни са тенденциите при още видове – заекът е с ниска численост, но се задържа стабилно, вълкът е постоянен обитател на тучкашните гори, чакалът и лисицата намаляват, а скитащите кучета се срещат спорадично.

Интензивният отстрел на хищниците благоприятства съхраняването и процъфтяването на едрия дивеч, но спокойствието му особено в размножителния период се нарушава от многото гъбари, билкари, туристи, от скитащи из горите търсачи на сърнета за продан. Дейността по охрана на Стопанството често е изключително трудна за неговите служители, а браконьерството е фактор, с който борбата е почти невъзможна.

Проблем за насажденията в ниските части на Стопанството са късните пролетни и ранните есенни мразове, които настъпват след началото и преди края на вегетационния период. В отделни години водят до значителни повреди на горскодървесната растителност – измръзване, мразобойни, мразозтегляния и други. По високите

Едно от автоматичните съоръжения за подхранване край дивечовите ниви, което благородните елени и дивите свине навещават често

Сн. Цветомир Цолов

Сн. Цветомир Цолов

Старото чакало в БИСД „Церова могила“ още се използва

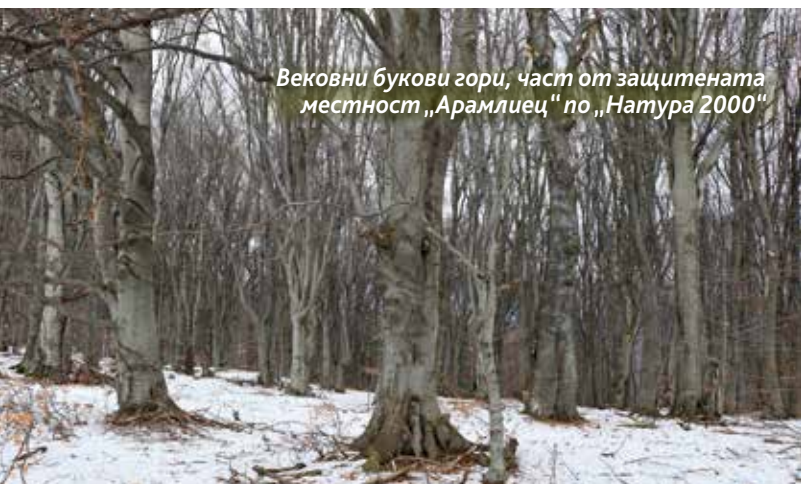
терени те са факт преди началото и след края на вегетационния период и така оказват благоприятно влияние върху нормалното развитие на растителността, важно за дивечката негова храна, от една страна, и върху раждането и отглеждането на приплодите му – от друга. Опасни за дивечката са минималните температури през април, които могат да предизвикат масова смъртност сред приплодите, както и измръзване на младите леторасли и посевите във връзка с осигуряване на хранителната му база.

Макар ДЛС „Арамлиец“ да е стопанство, което обръща най-много внимание и влага неимоверни сили, енергия и грижа за дивата свиня и елена лопатар, пред 27-те млади и отдадени на работата си хора, начело с техния директор, неотменно стои предизвикателството да се създават и поддържат благоприятни условия за развитие на здрави и жизнени запаси на всички видове дивеч. Увеличаването на видовото разнообразие и опазването на ред-

ки и защитени видове също е приоритет. Важна цел за екипа е и подобряването на условията за ловуване и организиране на ловен туризъм. Идеята напред е съзнателна да се превърне в основния дивеч, развъждан на свобода в ловностопанските райони на ДЛС „Арамлиец“, а съпътстващи да са благородният елен, дивата свиня и заекът. В определените местообитания ще са фазанът и яребицата. В базите „Церова могила“ и „Чаршията“ дивата свиня ще продължи да бъде основният отглеждан дивеч, а в „Сакарала“ ще са еленът лопатар и муфлонът. Дали така заложените планове ще устоят на динамиката на времето и трудностите по пътя, ще проличи в бъдеще. А дотогава труд ще се полага всеки ден и старанието винаги ще е на предела на силите. За да са пълни арамлийските гори с дивеч и удовлетворението и гордостта от свършеното да красят лицата на хората, отдаващи дните си в грижа за дивите животни.

Борислав БЕЛДЕВ

**Снимки: Йордан ДАМЯНОВ
и Станислава КРУМОВА**

Вековни букови гори, част от защитената местност „Арамлиец“ по „Натура 2000“

Снегът е покрил дивечовите ниви